

ben a királycsináló pénzemberek és politikusok szembesülnek azzal, hogy az uralkodó visszahozatala nem feltétlenül az ő érdekeiket szolgálja, mintha egy másik előadás része volna. Sűrű, erős atmoszféra, leplezetlen ironia, a reálszituációkból ki-kacsintó színészi alakítások jellemzik az epizódot – hogy aztán a nagyterembe visszatérve ugyanaz a vérszegegy játék folytatódjék, mint amely az intermezzo előtt abbamaradt.

HOWARD BARKER:
VICTORY (GYŐZELEM)
(Bárka Színház)

Fordította: Upor László. **Díszlet:** Csanádi Judit. **Jelmez:** Lányi Fruzsina. **Asszisztens:** Hajós Eszter. **Rendező:** Tim Carroll.

Szereplők: Spolarics Andrea, Mucsi Zoltán, Seress Zoltán, Pásztor Tibor, Parti Nóra, Kardos Róbert, Telekes Péter, Réti Adrienn, Dévai Balázs, Kálid Artúr, Gados Béla, Varga Anikó, Tóth János, Szabó Viktor József, Müller Zsófi, Bazsó Adrienn, Barta Éva.

Markó Róbert

Színház, és színész benne

WILLIAM SHAKESPEARE: AHOGY TETSZIK;

A MAKRANCOS HÖLGY, AVAGY A HÁRPIA MEGZABOLÁZÁSA

Bár a debreceni Csokonai Színház két Shakespeare-premierjét, az *Ahogy tetsziket* és *A makrancos hölgy, avagy a hárpia megzabolázását* megszámlálhatatlanul sok kapocs fűzi össze, a legfontosabb ezek közül az esszenciális színháziság: a két előadást egymás után nézve a színház (a benne és általa való alkotás, a benne és általa való létezés) lényegéről juthat információhoz a figyelő néző – noha másképpen ér célta Vidnyánszky Attila és másképpen Szergej Maszlobojcsikov rendezése.

A Vidnyánszky dirigálta *Ahogy tetszik*, melynek 2009. novemberi, debreceni premierjénél jó félórával terebélyesebb (munka)bemutatóját a nyári, gyulai Shakespeare Fesztiválon láthatta a közönség, hol vékonyabb, hol vaskosabb humorú, de mindvégig stílusban tartott, izléses kavalkád. A többszálú shakespeare-i cselekmény némileg egyszerűsödik – a színlap sem a fordító nevét nem tünteti fel (Szabó Lőrinc magyarázatát használják), sem dramaturgot nem jegyez –, Vidnyánszkyt láthatóan nem a szerelmi-hatalmi természetű bonyodalmak elmesélése érdekli, hanem valamiféle kiszakadás-, önmegvalósítás-történet prezentálása. Rosalinda és Orlando, Célia és Oliver szerelme, a két marakodó herceg megbékélése ürügy csupán, hogy a rendező egy ideális létezésről beszéljen, amelyben éppenséggel szerelem is van, megbékélés is van, de leginkább mégis egyfajta világtól elvonult, játékos – ám a darab és az előadás mélyrétegeire is gondot fordító – közösségi létet jelent. Sőt: társulati létet, merthogy a debreceni *Ahogy tetszik* eszményi univerzuma maga a színház.

Az előadás fent leírt „színháziságáért” elsősorban az szavattól, hogy Vidnyánszky komolyan veszi a Shakespeare-dráma címét: *As You Like It* – ahogy nektek tetszik. A történet szimplifikálása mellett idegen, retrospektív és kortárs részletek is beépülnek a produkció szövegtestébe, Adyától kezdve a *Romeo és Júlián*, a *Hamleten* és *A szarvassá változott fiún* át, ilyen-olyan slágerszövegeken, Bródy–Milne–Karinthy *Micimackóján* és ki tudja, még mi mindenben keresztül egészen a *Csillag születik* című tehetségkutató tévéműsor megidézéséig. A rendkívül heterogén és egyre gyakrabban záporozó intertextusok tükröt tartanak a kornak, amelyben élünk, s mivel szubkulturális tekintetben igen széles sávon mozognak, gyakorlatilag minden néző számára intellektuálisan hozzáférhetővé teszik az előadást. Az Alekszandr Belozub tervezte, szándékoltan művi hatású, ki-be fordítható, változékony tér, mely finoman a londoni Globe Színházra emlékeztet; a díszlet használata (például a kis kördobogó forgószínpadszerű alkalmazása); a tágabb értelemben vett szövegelemzés (a száműzött herceg „rendezői” szerepe az ardennesi erdőben); hogy a szereplők szinte mindvégig – olykor kellékesként-öltöztetőként – színen vannak, ugyancsak aláhúzza az előadás színházi (ön)referencialitását. A játékos pedig – egykori és mai beregszászi, valamint debreceni színészek – hangsúlyozottan társulatként működnek együtt a rendező keze alatt. Élén jár a Shakespeare-nél is teátrumi-teátrális szórakoztató, a bohóc: Próbakő. A nagyszerű Rácz József, aki ezúttal egyetlen szerepen belül is több remek epizódalakítással

véteti észre magát, az előadás első előtti percétől kezdve kokettál a közönséggel: ellenállhatatlan komédiázással lendületbe hozza, majd örökmozgó móka- és játék-mesterként lendületben is tartja az estét.

Szergej Maszlobojcsikov *Makrancosa* a relatíve sokszor és sokat játszott Shakespeare-darab új, általam mindeddig felfedezetlen értelmezési tartományait is megnyitó, ambiciózus, de következetesen végigvezetni nem tudott kísérlet. Mégis (vagy éppen ezért) érdekes és értékes munka. Ugyancsak a színházról beszél, ám itt a színház nem (a) tárgy, hanem (a) premissza: az előadás nemcsak felmutatja, de hangsúlyozza is a darab gyakran elhagyott vagy súlytalanra töpörített elő-, köz- és utójátékát (dramaturg: Kozma András), vagyis a „színház a színházban” alapszituációja tételeződik a debreceni nagyszínpadon. Ez még talán nem is volna különösen érdekes, ám Maszlobojcsikov értelmezése a keretet is keretbe foglalja, vagyis: a) a színészek eljátsszák, ahogy b) a keretjáték szereplői eljátsszák, hogy c1) Petruchio és társai eljátsszák Petruchio és a makrancos Kata szerelmi afférját, miközben c2) csaknem azonos értékű cselekményszálként Biancának és kériőnek a keretjátékhoz igazított szövevénye is gabalyodik.

A színháziság legkülső körét a díszlettervező-rendező Maszlobojcsikov rajzolja fel. Csupa fa díszletének, mely lejtős színpaddeszkából szükség esetén kármal körülvett küzdőtérre nyílik, tetejére krétával írták oda: *The Taming of the Shrew*, vagyis: *A hárpia megzabolázása*, miközben a szemet gyönyörködtető felvonásnyitó és -záró képek is – a félhomályos színpad legmagasabb pontján, háttal álló emberalak(oka)t valaki vödörből vízzel locsolja, mintha viharban hánykolódnának – a színházi illúziót leplezik le. A közbülső kör – a pro- és epilógusra, valamint több apró interlúdiumra tagoló keretjáték – az, ahol a történet és a darabértelmezés megbicsaklik, kissé zavarossá válik. Ennek oka az a viszonylagos egyformaság, ami a több szerepet játszó színészeket jellemzi: sem Balla Ildikó barnán barna jelmezei nem segítik a figurák és a történetrétegek elválasztását, sem markáns játékmegoldások nem különítik el a karaktereket. Jóval hangsúlyosabb és sikerültebb viszont az előadás harmadik, legbelső köre, mely a nő és a férfi közötti kapcsolatot, vagyis *A makrancos hölgy* hagyományosan legtöbbet firtatott kérdéskörét boncolja. Maszlobojcsikov férfiközpontú világot rajzol fel, amelyben az „ideális nő” közmegegyezés szerint az urának minden parancsát ugrásra készen leső szolgál, s min-

Gál Natália (Juci) és Rácz József (Próbakő) az *Ahogy tetszikben*

den, ami ettől az ideáltól eltér, megzabolázni való makrancosságnak minősül. Kata pedig porszem a jól működő férfigépezetben, s ezt az előadás a vizualitás szintjén és a szereposztásban egyaránt érzékelteti: egyedül a címszerepet játszó Szűcs Nelli kapott hófehér, női időmait kiemelő ruhát, s rajta kívül minden (férfi és női) szerepet férfi színész alakít.

Mercs János, Rácz József, Trill Zsolt (Petruchio), Jámbor József, Szűcs Nelli (Katalin) és Kristán Attila *A makrancos hölgyben*

Máthé András felvételről

A makrancos hölgy pálfordulásának motivációja roppantul egyszerű: a szerelem. Maszlobojcsikov szokatlanul korán, az előadás első részében, a darab második felvonásában, Kata és Petruchio szócstatájában nyilvánvalóan előjelzi, hogy a két fiatal között szerelem szövődik. Ettől kezdve Petruchio karaktere új színnel gazdagodik: nem elsősorban Kata szerelméért küzd (hiszen azt már elnyerte), hanem a hárpia megzabolozásáért, s a hárpia megzabolozása is azért kell csupán, hogy ő maga a férfitársak szemében ideális férjnek tűnjön. Trill Zsolt játékában plasztikusan tárul fel a szerelem hatalmától megittasult, kifelé azonban mégiscsak reprezentálni óhajtó karakter, miközben Szűcs Nelli Katája a megtettesült női okosságát mutatja meg: bár átlátja a helyzetet, belemegy a hatalom-mániás férfiak játékába, kezes Katalinná szelídül – aztán ha Petruchióval közös otthonukba beleshetnének, sanszos: mégsem a férfi viselné a nadrágot.

WILLIAM SHAKESPEARE: AHOGY TETSZIK
(Gyulai Várszínház – Kárpátaljai Megyei Drámai Magyar Színház – Csokonai Színház, Debrecen)

Díszlet-jelmez: Alekszandr Belozub. **Rendező:** Vidnyánszky Attila. **Szereplők:** Ivaskovics Viktor, Kacsur András, Szabó Imre, Vass Magdolna, Orosz Ibolya, Szabó Imre, Sótér István, Ferenczi Attila, Rácz József, Béres Ildikó, Domareckaja Júlia, Krémer Sándor, ifj. Vidnyánszky Attila, Tarpai Viktória, Kacsur Andrea, Orosz Melinda, Gál Natália.

WILLIAM SHAKESPEARE: A MAKRANCOS HÖLGY, AVAGY
A HÁRPIA MEGZABOLÁZÁSA (Csokonai Színház, Debrecen)

Fordította: Nádasy Ádám. **Jelmez:** Balla Ildikó. **Dramaturg:** Kozma András. **Díszlet-rendező:** Szergej Maszlobojcsikov. **Szereplők:** Kóti Árpád, Trill Zsolt, Szűcs Nelli, Rácz József, Ivaskovics Viktor, Varga József, Garay Nagy Tamás, Mercs János, Kristán Attila, Bakota Árpád, Jámbor József.

Rádai Andrea

Nem vetkőztet

TASNÁDI ISTVÁN: KUPIDÓ

A ki a *Kupidótól* azt reméli, hogy „tudományos” kíváncsiságát a színházi előadás kulturált körülményei között kielégítve olyan panorámaképet kap a szvingerklubokról, hogy eldöntheti viszonyulását a tabukat ledöntő, (nemcsak) XXI. századi jelenséghez, csalódnai fog az ALKA.T., az Örkény István Színház, a Nézőművészeti Kft. és az Orlai Produkciós Iroda közös produkciójában. A teljes körű, hiteles tájékoztatás persze nem feltétlenül dolguk a szvingerklubokról szóló drámáknak, ám a darab írója és rendezője, Tasnádi István számára – aki nem először keresi a színház helyét a színházon kívül, helyspecifikus előadásokban – a kétségtelenül érdekes és közönségcsalogató helyszín csak apropó egy, a házasság válságáról szóló, csipetnyi társadalomkritikával fűszerezett, könnyed kamaravígjátékhoz.

Az alkotók szerint a szvingelés olyannyira felfedezetlen terület a magyar színházba járó közönség számára, hogy a színlap rö-

tön egy tisztázó, szótári magyarázatnak is beillő definícióval kezdődik: „A szvingelés felnőtt emberek által végzett, közös megegyezéssel alapuló csoportos szex, amelyet a résztvevők életformaszerűen művelnek.” Ebbe a világba, a *Kupidó Intim Bárba* csöppen az álnéven szereplő Cate és Falk. Cate ellaposodott házasságának újjálesztését várja az estétől, míg Falk úgy teljesíti felesége szeszélyes kíváncsiságát, mintha pórázon rángatnák. Van is kedve a „konformizmus szacharinos ízei után a tiltott gyümölcsök érzéki édességét” élvezni, hiszen aznap rúgták ki munkahelyéről, amit Cate még nem is tud. Ráadásul Falk főnökei, Oberon és az Elnök, valamint feleségeik, Merteuil márkinő és Meryll is felbukkannak. Innentől kezdve aztán elszabadul a mindenki mindenkivel, ami, ha jobban meggondoljuk, csak a szándék szemérmes takargatásának hiányában különbözik a jól megírt vígjátékok koreográfiájától.

Az előadás helyszíne több szempontból is problematikus. Nyilván megfordult az alkotók fejében, csak éppen kivitelezhetetlennek bizonyult, hogy igazi szvingerklubban játszódjon az előadás, és talán jobb híján adják elő az Iparművészeti Múzeum dísztermében. De míg Tasnádi előző darabjának és rendezésének, a *Fédra fitness*nek szerkesztése volt a helyszín, addig a boltíves terem nem sokat tesz hozzá a *Kupidóhoz*. Persze pikáns ötlet a két hely, a kupleráj és a múzeum szellemének ütköztetése (látvány: Szöllősi Géza), de ez a kis izgalom hamar elmúlik, hiszen a *Kupidóra* jegyet váltó közönség immúnis